

1 KORIN

Pol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu

¹⁻² E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e metbosiqa wau di ebej. O ijo was kalil, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum. Ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus na ningi elenosiqa Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqa marsiqa ningi giltınej. Osiqa Kristen kalil qure qureq di gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam meteqnub qaji nanıi dego giltınej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen kalil nanıo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanıi aiyel ningi qa are boleınjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Korin Kristen nanıi qa are qaloqnsiq Qotei binıyeqnu

⁴ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a ningi qa are boleıyej. Deqa e bati gaigai ningi qa are qaloqnsim ijo Qotei binıyeqnum. ⁵⁻⁶ Kristus aqa anjam ıga nami ningi mernıgoqnem qaji di nunıo are milıııq di sıngıla na waueqnu. Ningi Kristus beteryejunub deqa Qotei na nunıo kumbra kalil qa ti nunıo anjam maro qa ti nunıo powo qa ti ningi tulan keretınej. ⁷ Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a monıoı brantim unqajqa tarınoqnsib unub. Ningi Qotei aqa Mondor aqa sıngıla ejunub deqa

ningi singila bei qa truquosaieqñub. ⁸ Yesus Kristus a ningi gaigai singilatñgoqñimqa ningi singila na tigeloqñsib gilsib gilsib diño bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na brantim ningi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁹ Yesus Kristus a Qotei aqa Niri. A gago Tamo Koba. Qotei na ningi metñgej deqa ningi Yesus beteryosib a ombla are qujaitosib unub. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratñgwasai.

Korin Kristen nanği ñiriñoqñsib pupoeqñub

¹⁰ Ariya ijo was kalil, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ningi singila na endegsi mernğwai. Ningi kalil anjam qujai maroqñiy. Ningi anjam bei bei qa ñiriñoqñsib pupoeleñaib. Ningi areqalo qujaitosib koba na geregere soqñiy. ¹¹ Tamo nanği Kloe aqa talq di unub qaji nanği na e endegsib merbonab quem, “Korin Kristen nanği ñiriñoqñsib anjam na qoteqñub.” ¹² O ijo was kalil, ningi anjam na qoteqñub qaji nunço utru agiende. Ningi qudei mareqñub, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqñub, “E Apolos dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqñub, “E Pita dauryo qaji tamo.” Ariya ningi qudei mareqñub, “E Kristus dauryo qaji tamo.” Ningi anjam na qoteqñub qaji nunço utru agide. ¹³ Ningi kiyaca kumbra degyeqñub? Kristus a segi poeleñoñsiq tamo gargekobaej kiyoy? E Pol e segi ningi qa ñamburbasq di moyiem kiyoy? Ningi ijo ñam na yanso eb kiyoy? Di sai. ¹⁴ E nami nunço ambleq di sosim e tamo qudei nanği yansnjrosaiogñem. E ijo kumbra deqa are qaloqñsim Qotei binjiyeqñum. Od, Krispus Gaius wo nanği aiyel e na yansnjrem. ¹⁵ Deqa tamo bei

a endegsi marqa keresai, “E Pol aqa ñam na yanso em.” ¹⁶ Bole, tamo nanği Stefanas aqa talq di unub qaji nanği dego e na yansnjrem. Ariya e tamo qudei nanği dego yansnjrem kiyo di e poibosai. ¹⁷ Kristus na e tamo nanği yansnjrqqa marsiq e qarınbosai. E aqa anjam bole palontqajqa osiq e qarınbej. Deqa e mandam tamo nanğo powo na Kristus aqa anjam palontosaieqnum. E degyeqnum qamu Kristus a ñamburbasq di moiyej di a laña moiyej qamu.

Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu

¹⁸ Tamo nanği padalqa gamq di unub qaji nanği mareqñub, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di nanari anjam.” Nanği degsib mareqñub. Ariya iga Qotei na elenqnu qaji iga mareqnum, “Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di Qotei aqa singila ti unu.” ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Powo tamo nanğo powo e na taqal atetnjrqai. Qalie tamo nanğo qalie dego e na kobotetnjrqai.” ²⁰ O ijo was kalil, powo tamo ti dal anjam qalie tamo ti nanği qa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Nanği mandam qaji powo ejunub deqa Qotei na nanği olo nanaritnjreqnu. Od, tamo nanği anjam na qotqajqa arearetnjreqnu qaji nanği di Qotei na olo nanaritnjreqnu.

²¹ Mandam tamo nanğo powo na nanği Qotei qalieqa keresai. Qotei na aqa segi powo na gam getentetnjrej deqa nanği a qa qalieqa keresai. Nanği a qa qalieqajqa gam bei a na osornjrej. Gam agiende. Anjam iga palonteqnum qaji di tamo nanği qusib Yesus qa nanğo areqalo singilatqab di Qotei na nanği elenqas. Gam dena qujai nanği

Qotei qa qalieqab. Ariya tamo qudei nanği anjam di quoqnsib mareqñub, “Di nanari anjam.” ²² Agi Juda nanği Qotei aqa mañwa laña unqajqa mareqñub. Grik nanği mandam qaji powo oqajqa tulañ siñgilaeqñub. ²³ Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam di iga palontoqnsim laqnam Juda nanği quoqnsib uge qa mareqñub. Grik nanği anjam di quoqnsib nanari qa mareqñub. ²⁴ Ariya tamo unğasari Qotei na metñjrej qaji di Juda ti Grik ti nanği qalie, Kristus a Qotei aqa siñgila ti powo ti unu. ²⁵ Mandam tamo nanği mareqñub, “Anjam di nanari anjam.” Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu. Anjam dena mandam tamo nañgo powo tulañ bunyejunu. Mandam tamo nanği mareqñub, “Anjam di siñgila saiqoji.” Di sai. Anjam di Qotei aqa siñgila ti unu. Siñgila dena mandam tamo nañgo siñgila tulañ bunyejunu.

²⁶ O ijo was niñgi are qaliy. Qotei na niñgi metñgej bati deqa niñgi gargekoba mandam qaji powo saiqoji soqñeb. Niñgi gargekoba siñgila saiqoji soqñeb. Niñgi gargekoba ñam saiqoji soqñeb. ²⁷ Tamo qudei nanği mandam qaji powo ejunub deqa nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği nanari tamo.” Yeqnab nanari tamo nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreñub. Tamo siñgila ti unub qaji nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği siñgila saiqoji unub.” Yeqnab tamo siñgila saiqoji nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreñub. ²⁸ Tamo ñam ti unub qaji nanği mareqñub, “Tamo Qotei na giltñjrej qaji nanği ñam saiqoji unub.” Yeqnab tamo ñam saiqoji

nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di ñam aguq atetnjreqnub. ²⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa ñamgalaq di tamo bei na aqa segi ñam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na ninği Kristus Yesus aqa banq di atej. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa powo ejunum. Kristus aqa wau na iga tamo bole tintinj unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleqnum. Aqa wau na Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa gago une na iga olo taqatgwa keresai. ³¹ Utru deqa iga gago segi ñam soqtqa keresai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.”

2

Korin Kristen nanği Yesus qa nanğo areqalo singilateqnum

¹ O ijo was kalil, e nami nunğoq bosim Qotei aqa anjam palontoqnsim merñgoqnem bati deqa e mandam qaji powo na anjam palontosaioqnm. E anjam kokba laña laña palontosaioqnm. ² E endegsi are qaloqnm. E nunğo ambleq di sosiy Yesus Kristus aqa anjam segi merñgoqnqai. A ñamburbasq di moiyej anjam di segi ninği merñgoqnqai. E degsi are qaloqnm. ³ E nunğo ambleq di soqnm bati deqa e singila saiqoji soqnm. Deqa e ulagetoqnsim ginda gindañoqnm. ⁴ Anjam e palontoqnm qaji di e Qotei aqa Mondor aqa singila na palontoqnm. E mandam qaji powo na anjam palontit ninği qusib are bulyqajqa deqa are qalosaiioqnm. ⁵ Deqa ninği

Kristus qa nungo areqalo singilateb di mandam tamo nanjo powo na sai. Di Qotei aqa singila na.

Qotei aqa Mondor na iga powo bole egeqnu

⁶ Bole, Kristen qudei nanji Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub. Deqa iga nanji anjam minjreqnam nanji powo bole eqnub. Powo di mandam qaji powo sai. Tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanjo powo sai dego. ⁷ Di Qotei aqa segi powo nami ulitesoqnej qaji. Powo di iga ubtoqnsim mareqnum. Powo di aqa utru agiende. Tulaŋ nami Qotei na iga laŋ qureq oqwajqa gam gereiyetgej. ⁸ Powo di mandam qaji tamo kokba nanji poinjrosaieqnu. Nanji poinjrej qamu nanji na Tamo Koba laŋ qureq di unu qaji a osib ŋamburbasq di qamosai qamu. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “Tamo nanjo ŋamdamu na laŋ qure qa iŋgi iŋgi unosaieqnub. Nanjo dabkala na iŋgi iŋgi deqa quosaieqnub. Nanjo areqaloq di iŋgi iŋgi di yala sosai. Iŋgi iŋgi di Qotei na tamo unŋasari a tulaŋ qalaqalaiyeqnub qaji nanji segi gereiyetnjrej unu. Deqa nanji oqsib oqab.” ¹⁰ O ijo was kalil, anjam di nami uliesonaqa Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergej. Qotei aqa areqalo uliejunu qaji di Mondor a segi qalie. Qalie kalil agi Mondor aqaq di unu. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Tamo aqa mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O ijo was kalil, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor agi Qotei aqaq na bej

qaji di em. Deqa lan qure qa ingi ingi Qotei na egeqnu qaji di iga qalie. Mondor na ingi ingi di iga osorgeqnu. ¹³ Iga ingi ingi deqa anjam mare mare laqnum. Iga mandam qaji tamo nanjo powo na anjam marosaieqnum. Mondor na iga powo egeqnaqa iga anjam mareqnum. Mondor aqa anjam di iga na tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanji minjreqnum.

¹⁴ Tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanji lan qure qa ingi ingi di oqa keresai. Di kiyaaqa? Nanji mareqnu, “Ingi ingi di nanari tamo nanjo ingi.” O ijo was kalil, ingi ingi di iga Mondor aqaq na eleqnum. Deqa tamo ungasari Mondor ti sosai qaji nanji ingi ingi deqa poinjrqa keresai. Tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanji segi ingi ingi deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Od, tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanji ingi ingi kalil geregere pegiyeqnu. Ariya tamo ungasari nanji di mandam tamo bei na peginjrqa keresai. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai.” Ariya iga Kristus aqa areqalo ejunum.

3

Pol Apolos wo nanji Qotei aqa wau tamo bole

¹ O ijo was kalil, e nunjo ambleq di soqnem bati deqa ningi Kristus aqa kumbra geregere qalieo-saisoqneb. Ningi angro mom bul soqneb. E na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqnu qaji nanji anjam damu ti minjreqnum. Ariya ningi areqalo namij dauryoqneb deqa e na anjam damu

ti ningi merngwa yeqnam ugeiboqnej. ² Ningi angro mom bul soqneb deqa ningi damu uyqa keresai. Deqa e ningi damu anaingosaiqnem. E ningi mungum anaingqnem. Agi bini ningi damu uyqa keresai unub. ³ Ningi areqalo namij daury-oqnsib unub. Agi ningi nungo Kristen was nanqi qa are ugeingeqnaqa koba na anjam na qotoqnsib laqnu. Nungo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam tamo nanjo kumbra. ⁴ Agi ningi qudei mareqnu, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnu, “E Apolos dauryo qaji tamo.” O ijo was kalil, nungo kumbra di mandam tamo nanjo kumbra.

⁵ Apolos a tamo kiyero? E Pol e segi tamo kiyero? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Tamo Koba a na aqo aiyel wau segi segi egej. Deqa iga aqa anjam ningi merngonam qusib Yesus qa nungo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagonam Apolos a ingiq di ya atej. Ariya Qotei a segi na ingi boletej. ⁷ Deqa tamo ingi yageqnu qaji a ñam saiqoji unu. Tamo ingiq di ya ateqnu qaji a dego ñam saiqoji unu. Ariya Qotei ingi boleteqnu qaji a segi ñam koba ti unu. ⁸ Tamo ingi yageqnu qaji wo tamo ingiq di ya ateqnu qaji wo nanqi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqnu. Mondonj Qotei na nanjo wau segi segi pegiyosim awai enjrqas. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla wau ojeqnum. Qotei aqa ingi wau agi ningi.

Qotei aqa wau tamo nanqi tal gereiyo qaji tamo bul

Ningi Qotei aqa tal bul unub. ¹⁰ Qotei a e qa are boleyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bul unum. E tal gereiyqajqa qalie bole deqa e tal

aqa utru atem. E tal aqa utru atem deqa tamo qudei nanği olo tal ai gogeq di tal ateqnub. Deqa e nanği endegsi minjreqnum, “Ninği tal gegerere atogñiy.” ¹¹ O ijo was ninği qalie, Qotei na Yesus Kristus osiq a tal ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo qudei na olo tal ai tuma qaji bei ataib. Yesus a segi qujai tal ai tuma qaji bole. ¹² Ariya tamo nanği tal ai gogeq di tal atqa oqnsib gol na ti silva na ti meniñ naimyo na ti ñamtañ na ti liki na ti inği ñeñgi aqa sau na ti tal ateqnub. ¹³ Mondorj Qotei na tamo nanği peginjro batiamqa a ñamyuwo bulosim tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim pegiyosim nanngo wau bole kiyo uge kiyo di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yugwasai deqa nanği awai bole oqab. ¹⁵ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil torei loumqas. Ariya tamo nanği di padalqasai. Nanği ñamyuwoq di padalqa jojomoqñib Qotei na nanği dena olo elenqas.

Ninği Qotei aqa atra tal bul unub

¹⁶ Ninği Qotei aqa atra tal bul unub. Qotei aqa Mondor a nunngo ambleq di unu. Di ninği qaliesai kiyo? ¹⁷ Qotei aqa atra tal di agi ninği. Deqa tamo bei na atra tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Iga tamo nanngo ñam soqtqasai

¹⁸ Ninği nunngo segi jejamu gisanjaib. Ninği qudei mandam qaji powo ti sosib endegsib are qaleqñub kiyo, “E powo koba ti unum”? Di sai. Ninği endegsib mariy, “Bole, e nanari tamo.” Degsib marib Qotei na olo powo engimqa dena ninği powo bole oqab. ¹⁹ Tamo nanği mandam tamo nanngo

powo ti unub qaji nanği Qotei aqa nřamgalaq di nanari tamo unub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanği mandam tamo nanęo powo ti unub qaji nanği kumbra uge uge yeqñub. Yeqnab Qotei a kamba nanği padalt-njreqñu.” ²⁰ Anjam bei dego unu,

“Tamo nanği mandam tamo nanęo powo ti unub qaji nanęo areqalo Tamo Koba a segi qalie. A qalie, nanęo areqalo di uge deqa nanği wau bei bei yeqnab ugeinjreqñu.”

²¹ Deqa ninęi na mandam tamo nanęo ñam soqtoqñuib. Inęi inęi kalil di nuńęo. ²² Apolos, Pita, e Pol, mandam, nřambile, moiyo, inęi inęi kalil bini unub qaji ti inęi inęi kalil bunuqña brantelenqab qaji ti di nuńęo. ²³ Ariya ninęi Kristus aqa. Kristus a Qotei aqa.

4

Qotei a segi na aqa wau tamo nanği peginjreqñu

¹ O ijo was kalil, aqo Apolos wo iga Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa wau taqateqñum. Gago wau agiende. Iga Qotei aqa uli anjam mare mare laqñum. Ninęi iga qa degsib are qaloqñiy. ² Ninęi qalie, wau taqato tamo a na wau lanja aqa medabu dauryoqñqas. Dego kere e Qotei aqa medabu dauryeqñum. ³ Deqa anjam pegiyo tamo bei na kiyo ninęi na kiyo ijo kumbra pegiyqab di unęum. E deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra pegiyosaieqñum. ⁴ Ijo kumbra uge bei unu kiyo di e geregere poibosai. Ariya e une saiqoji unum degsi marqa keresai. Tamo Koba a segi na e pegibqas. ⁵ Pegiyo bati brantosaiunu deqa ninęi

na tamo qudei nan̄gi peginjroqnaib. Niŋgi mati tariŋesoqnaibqa mondon̄j Tamo Koba a bosimqa a segi na iŋgi iŋgi kalil ambruq di uliejunub qaji di suwan̄oq di atqas. Osim tamo kalil nan̄go areqalo dego boleq atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra unsim bole kiyo sai kiyo deqa mergwas.

Korin Kristen nan̄gi nan̄go segi ñam soqteqnaib

⁶ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na niŋgi mern̄gonum. Di kiyaaqa? Niŋgi Qotei aqa anjam nen̄gren̄q di unu qaji de ti olo anjam qudei ti turtosib diqoqnaib deqa. Osib tamo qudei nan̄go ñam soqtoqnsib olo tamo qudei nan̄go ñam aguq atoqnaib deqa. ⁷ Niŋgi gate kokba unub e? Sai. Nun̄go iŋgi bole kiye Qotei na niŋgi engosai? Nun̄go iŋgi iŋgi kalil agi Qotei na niŋgi en̄gej. Deqa niŋgi kiyaaqa mareqnaib, “Iga gago segi siŋgila na iŋgi iŋgi kalil di ejunum”? Niŋgi kiyaaqa nun̄go segi ñam soqteqnaib?

⁸ Agi niŋgi are qaleqnaib, “Iga iŋgi iŋgi kalil kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol Apolos wo nan̄gi aiyel bun̄njrsimqa iga segi mandor kokba bulonum.” O was niŋgi degsib are qalaib. Niŋgi mandor kokba bulonub qamu e niŋgi qa tulaŋ areboleboleibqoqa Apolos ombla na niŋgi betern̄gosim niŋgi koba na mandor kokba bulonum qamu. ⁹ Ijo areqalo agiende. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulaŋ aguq atej. Deqa iga tamo uge nan̄gi bulonum. Tamo uge nan̄gi agi anjam pegiyo tamo a na une ti qa minjroqnsiq moiyoŋnjreqnu. Od, a na mandam tamo ti laŋ an̄gro ti nan̄go ŋamgalaq

di nanġi moyotnjreqnu. O ijo was kalil, iga tamo uge nanġi di bulonum. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqnum deqa iga nanari tamo bulonum. Ariya niġi powo ti sosib deqa niġi Kristus qa qalie bole. Iga siġgila saiġoji unum. Ariya niġi siġgila ti unub. Iga ñam saiġoji unum. Ariya niġi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai. Tamo qudei na iga ugeugeiqnub. Iga tal saiġoji. ¹² Iga ñes na ti gago segi baġ na ti wauoqnsim unum. Tamo qudei na iga misiliġeqnab iga kamba olo nanġi qa pailyeqnum. Tamo qudei na iga ugeugeiqnab iga gulbe di qoboieqnum. ¹³ Tamo qudei na iga yomuieqna iga kamba olo nanġi anjam bole minjreqnum. Iga tamo sougetejunub qaji nanġi bulonum. Iga tamo uŋgasari kalil nanġo ŋamgalaq di iġi tulaġ ġigat bulosim unum. Iga nami degsi soqnem agi bini unum.

Pol na Korin Kristen nanġi minjrej, “Niġi ijo kumbra dauryiy”

¹⁴ O ijo was, niġi ijo anjam endi sisiosib jemaingwajqa e deqa neŋgryosai. E nuŋgo areqalo tingitetŋwajqa deqa osim anjam endi neŋgryonum. Niġi ijo aŋgro bole. E niġi tulaġ qalaqalaingeqnum. ¹⁵ Nuŋgo abu qujai agi e segi. Nuŋgo abu gargekoba sai. Tamo 10,000 nanġi na Kristus aqa kumbra niġi osorŋgoqnaq di uŋgum. E qujai Kristus Yesus aqa anjam bole niġi meryonam qusib are bulyeb. Dena e nuŋgo abuem. ¹⁶ Deqa e niġi endegsi merygwai. Niġi ijo kumbra kalil dauryoqniy. ¹⁷ Utru deqa e Timoti qarinyonum a nuŋgoq bġo. E nami Tamo Koba aqa

anjam Timoti minjnam a are bulyej. Deqa a ijo angro bole. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A nungoq bosim ijo kumbra qa ningi saingim quqwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryesosim a dauryeqnum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalilq di Kristen nanqi osornjreqnum.

¹⁸ Ariya ningi qudei endegsib are qaleqnum, “Pol a gagoq bqasai.” Osib ningi diqoqnsib laqnum. ¹⁹ O was ningi degaib. Tamo Koba a na odbimqa e nungoq urur boqumatqai. Tamo nanqi diqoqnsib laqnum qaji nanqi singila qabe na eqnub di unqajqa bqai. E nanqi anjam maro laja quqwajqa bqasai. ²⁰ Ningi qalie, Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. A laja anjam maro na iga taqatgosaieqnu. A singila na iga taqatgeqnu. ²¹ Nungo are kiyersiq unu? E nungoq bosiy njirintjgosiy tingitjgwai kiyo e bosiy ningi qalaqalaingosiy lawo na gereinjgwai kiyo? Ningi segi mariy.

5

Sambala kumbra a Korin Kristen nanqi ambleq di unu

¹ O ijo was kalil, e anjam bei endegsi quem. Nungo ambleq di tamo bei a sambala kumbra yeqnu. Aqa sambala kumbra di tulan ugedamu. Tamo nanqi Qotei qaliesai qaji nanqi sambala kumbra deqaji yosaieqnum. Aqa sambala kumbra agiende. A na aqa abu aqa njanj oqnsiq ombla sambalaeqnum. ² Ningi aqa sambala kumbra deqa are ugeingosaieqnu, Ningi akamosaieqnum. Ningi diqoqnsib laqnum. Ningi are ugeingej qamu ningi tamo di osib nungo ambleq dena taqal waiyeb qamu.

³ E niŋgi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya niŋgi ijo are miligiq di unub deqa e niŋgi ti sobulejunum. Deqa e sambala tamo di aqa une qa pegiyonum koboqo. ⁴ E niŋgi endegsi mernɣwai. Niŋgi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam na korooiy. Yim koroq di e niŋgi ti sobulitqa Tamo Koba Yesus aqa siŋgila dego nuŋgoq di sqas. ⁵ Niŋgi koroesosibqa tamo di ojsib Satan aqa baŋq di atibqa Satan na a osim aqa jejamu gulbe yqas. Yim mondoŋ Tamo Koba Yesus a bɣajqa batiamqa Qotei na tamo di aqa qunun olo oqas.

Pol na Kristen naŋgi minjrej, “Niŋgi tamo uge di wiyiy”

⁶ Niŋgi nuŋgo segi ñam soqteqnu di kumbra bolesai. Niŋgi qalie, tamo naŋgi sum kiñala oqn-sib bem ti bulyeqnab bem tiyekritoqnsiq tulaŋ kobaqujaeqnu. ⁷ Deqa ijo was kalil, niŋgi bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atiy. Osib dena niŋgi olo bem bunuj bulosib sum saiqoji sqab. E qalieonum, niŋgi sum saiqoji unub koboqo. Di kiyaya? Jeu tamo naŋgi na Kristus qalnab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa leŋ aiyej. Juda naŋgo yori bati koba qa naŋgi Yesus degyeb. ⁸ Deqa iga yori bati koba di unqom. Unsim bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atsim olo bem bunuj sum saiqoji unu qaji di oqom. Sum namij di kumbra uge ti une ti sigitejunu. Bem bunuj sum saiqoji unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nenɣrenyosim nuŋgoq qarinyem, “Niŋgi sambala tamo naŋgi koba na laqnaib.” ¹⁰ O ijo was, e na tamo Yesus qaliesai

qaji nan̄gi qa nīngi degsi mern̄gosai. Nīngi nan̄gi koba na laqn̄qa kere. Tamo sambalaeqnub qaji nan̄gi ti tamo ñoro qa maun̄jreqnu qaji nan̄gi ti tamo gisañ na silali eqnub qaji nan̄gi ti tamo gisañ qotei qa loueqnub qaji nan̄gi ti nīngi nan̄gi koba na laqajqa e deqa nīngi said̄ngosai. Nīngi nan̄gi koba na laqasai di nīngi torei mandam uratqab. Di kere-sai. ¹¹ Ariya tamo bei a marqas, “E nūngo Kristen was bole.” Osim a olo sambala kumbra yqas kiyo, tamo bei aqa ñoro qa maulyqas kiyo, gisañ qotei qa louqas kiyo, tamo nan̄gi misilin̄jrqas kiyo, ya uge uyoqnsim nanarioqn̄qas kiyo, gisañ na tamo nan̄go silali yain̄jrqas kiyo a kumbra degyimqa nīngi a ombla laqnaib. Nīngi a ombla in̄gi uyoq-naib dego. Agi e nami anjam deqa nen̄gren̄yosim nūngoq qarinyem. ¹²⁻¹³ Deqa e na tamo Yesus qalie-sai qaji nan̄go une qa pegin̄jrqai e? Sai. Di ijo wau sai. Di Qotei aqa wau. Ariya Kristen nan̄go une qa pegin̄jrqajqa wau di nūngo wau tintin̄. Deqa nīngi tamo uge di osib nūngo ambleq dena taqal waiiy.

6

Nīngi nūngo Kristen was bei osib anjam pegiyo talq gilaib

¹ Nīngi qudei kumbra uge endegsib yeqnub. Nīngi nūngo Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nan̄go ulatamuq di tigeltqab. Nīngi a osib Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄go ulatamuq di tigeltqab di kere. Ariya nīngi degyosaieqnub. Nūngo kumbra uge deqa nīngi jemain̄gosaieqnu. ² Iga Qotei aqa segi tamo un̄gasari unum deqa mondon̄j iga na tamo

kalil mandamq endi unub qaji nanjo une qa peginjrrom. Di ningi qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa kiyaaqa ningi nunjo Kristen was nanjo anjam kiñilala qudei qa nanji peginjrqa keresai? ³ Mondon iga lan angro nanjo une qa dego peginjrrom. Ningi di qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa e endegsi are qalonum, iga mandamq endi gago Kristen was nanjo anjam kalil dego pegiyqa kere. ⁴ Deqa ningi Kristen was bei qa anjam soqnim kiyaaqa ningi na a osib anjam pegiyamo tamo Qotei qaliesai qaji nanjoq gilqab? Anjam pegiyamo tamo nanji di Kristen tamo sai. ⁵ E anjam endi ningi merñgonum. Di kiyaaqa? Ningi nunjo kumbra uge deqa jemaingim uratqajqa deqa. Nunjo ambleq di powo tamo bei unu kiyo? Sqas di Kristen was bei a was bei qa anjam soqnim powo tamo dena nanjo anjam pegiyqa kere. ⁶ Kiyaaqa Kristen was bei a was bei osim anjam pegiyamo tamo Yesus qa nanjo areqalo singilatosaieqnub qaji nanjoq gilsim nanjo ulatamuq di tigeltqas?

⁷ Ningi nunjo Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyamo tamo nanjoq gilqab di kumbra uge. Nunjo kumbra dena ningi Yesus dauryqajqa uratosib ulonqab. Ningi nunjo Kristen was bei qa anjam soqnim, unqum, ningi a uratib une engem. Osim nunjo ingi ingi bajinem. ⁸ Ariya ningi degyosaieqnub. Ningi segi kamba olo nunjo Kristen was nanji kumbra uge enjroqnsib nanjo ingi ingi gisan na yainjreqnub.

⁹⁻¹⁰ Tamo unqasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqasai. Di ningi qaliesai kiyo? O ijo was ningi

na nungo segi jejamu gisan'yaib. Tamo sambala kumbra yeqnub qaji nan'gi ti, tamo gisaŋ qotei qa loueqnub qaji nan'gi ti, tamo was bei aqa ŋaun' jejamu ojeteqnub qaji nan'gi ti, tamo un'a wo ŋereŋqa uratoqnsib olo tamo bei bei wo ŋereŋeqnub qaji nan'gi ti, bajin' tamo nan'gi ti, tamo was bei aqa in'gi in'gi qa mamauln'jeqnu qaji nan'gi ti, tamo ya uge uyoqnsib nanarieqnub qaji nan'gi ti, tamo was bei yomuiyeqnub qaji nan'gi ti, tamo was bei aqa silali gisaŋ na yaiyeqnub qaji nan'gi ti, tamo deqaji kalil nan'gi Qotei na taqatn'rsim nan'go Mandor Koba sqasai. ¹¹ Nami nin'gi qudei tamo uge deqaji soqneb. Ariya bunuqna Qotei na nungo are miligi yansetŋosiq'a nin'gi aqa segi kumbra boleq di atej. Atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa sin'gila na ti nin'gi tamo bole une saiqoji qa mern'gej.

Nun'go jejamu a Qotei aqa Mondor aqa atra tal bul unu

¹² Kristen qudei nan'gi mareqnub, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nan'gi bole mareqnub. Ariya e kumbra qudei yoqnqai dena e aqaryaibqa keresai. Od, e kumbra gargekoba yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. ¹³ Tamo qudei nan'gi mareqnub, “In'gi uyo aqa wau agi aisim meneq di sqas. Mene aqa wau agi in'gi uyqas.” Di nan'gi bole mareqnub. Ariya mondon' Qotei na in'gi uyo ti mene ti di torei kobotqas. Gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba aqa. A segi na taqateqnu. ¹⁴ Qotei aqa sin'gila na a Tamo Koba

olo subq na tigeltej. Deqa mondon a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵ Nungo jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kiyo? Deqa e Kristus aqa jejamu osiy sambala unja aqa jejamuq di betertqai di kumbra bolesai. ¹⁶ Tamo bei a sambala unja wo betertqab di a unja de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kiyo? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei aqa njan wo beterosib nanngi jejamu qujaitosib sqab.” ¹⁷ Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo betertqab di nanngi aiyel Mondor qujai ti sqab. ¹⁸ Deqa ijo was, ningi gaigai sambala kumbra uratoqnsib isaq giloqniy. Une kalil tamo nanngi yeqnu qaji di nanngo jejamuq di beterosaiqnu. Ariya sambala kumbra a tamo nanngo jejamuq di beteroqnsiq nanngo jejamu ugeteqnu. ¹⁹ Nungo jejamu di Mondor Bole aqa atra tal bul unu. Qotei a segi na Mondor di ningi engej deqa a nunngo are miligiq di unu. Ningi di qaliesai kiyo? Nungo jejamu di nunngo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej. Deqa kumbra kalil ningi yeqnu qaji di ningi Qotei aqa nam soqtqa are qaloqnsib yoqniy.

7

Unja oqajqa anjam

¹ Ariya anjam qudei ningi nengrenyosib ijoq qarinyeb qaji deqa kamba merngwai. Anjam bei agi unja oqajqa anjam. Deqa merngwai. Tamo nanngi lanja sosib unja oqa uratqab di kumbra bole.

² Ariya sambala kumbra kobaaim deqa ningi segi

segi unja oiy. Unja ningi dego segi segi tamo oiy.
³ Tamo aqa jejamu di aqa njaun qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq. Unja aqa jejamu di dego aqa gumbulun qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq.
⁴ Unjasari nanngi na nanngo segi jejamu taqatosaieqnub. Nanngo jejamu di nanngo gumbulun na taqateqnub. Tamo nanngi dego nanngo segi jejamu taqatosaieqnub. Nanngo jejamu di nanngo njaun na taqateqnub.
⁵ Deqa ningi nunngo jejamu getentaib. Ariya bati bei ningi nunngo unja wo ombla areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ningi nunngo jejamu getentosib pailyoqniy. Bunuqna pailyo bati koboamqa ningi nunngo jejamu olo turtiy. Ningi nunngo segi jejamu gegerere taqatqa keresai deqa Satan na ningi osim sambala kumbraq di olo breinggo uge.
⁶ Ijo anjam di e ningi aqaryaingwa osim deqa merngonum. E singila na merngosai.
⁷ Ijo are endegsi unu. Tamo kalil nanngi e bul lanja sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nanngi singila segi segi enjreqnu. A na tamo qudei nanngi singila bei enjreqnu. Osiqa tamo qudei nanngi singila bei enjreqnu.

⁸ Ariya tamo unja osai qaji nanngi ti unja tamo osai qaji nanngi ti e na anjam endegsi minjrqai. Unja qobul nanngi dego e na anjam endegsi minjrqai. Ningi e bul lanja sqab di bolequja.
⁹ Ariya ningi nunngo segi jejamu taqatqa keresaiamqa ningi unja oiy. Ningi tamo oiy. Ningi sambala kumbra yqajqa are tulan prugngoqnqas di kumbra bolesai.

¹⁰ Ningi tamo ti unja ti unub qaji e na anjam endegsi merngwai. E segi na merngwasai. Tamo Koba a dego ningi merngwas. Anjam agiende. Unja

nanġi na nanġo tamo nanġi uratnġraib. ¹¹ Ariya uġa bei na aġa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A laġa soqnem. Saiamq a na aġa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nanġi dego nanġo uġa nanġi uratnġraib.

¹² Niġġi qudei e na anjam endegsi mernġwai. Anjam endi Tamo Koba aġa anjam sai. E segi na mernġwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino nġauġ a Kristen uġa sai. Di uġġum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim. ¹³ E uġa nanġi dego anjam di minġrqai. Ni Kristen uġa. Ariya ino gumbuluġ a Kristen tamo sai. Di dego uġġum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim.

¹⁴ Niġġi quiy. Tamo bei a Yesus qa aġa areqalo siġġilatosaiosim Kristen uġa oqas. Kumbra dena a Kristen nanġo miligiq aisim Qotei aġa jojomq di sqas. Uġa bei dego a Yesus qa aġa areqalo siġġilatosaiosim Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nanġo miligiq aisim Qotei aġa jojomq di sqas. Degsi sosai qamu nanġo anġro nanġi Qotei aġa nġamgalaq di jiga ti so qamu. Ariya nanġi Kristen nanġo miligiq di unub deqa nanġo anġro nanġi Qotei aġa jojomq di unub. ¹⁵ Ariya Kristen tamo bei aġa uġa a Yesus qa aġa areqalo siġġilatosai deqa uġa dena a uratqa marsim uratem. Tamo a deqa gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Kristen uġa dego aġa tamo a Yesus qa aġa areqalo siġġilatosai deqa tamo dena a uratqa marsim uratem. Uġa a dego gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Qotei a niġġi kalil koba na geregere lawo na sqajqa osiq metnġeqnu. Deqa niġġi ijo anjam di dauryiy. ¹⁶ O Kristen uġa, ni ino gumbuluġ Qotei aġa anjam minġimq a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai. O Kristen

tamo, ni dego ino n̄aun̄ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai.

Qotei na iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej

¹⁷ Qotei na nami iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej deqa iga gam di dauryoqnsim sqom. Gam kiye Qotei na iga dauryqa metgej qaji di segi dauryqom. Ijo anjam di e na Kristen tamo un̄gasari qure qure kalilq di unub qaji nan̄gi minjre minjre laqnum. ¹⁸ Niñgi qudei nami mulun̄ aisib sonabqa Qotei na niñgi metn̄gej deqa niñgi degsib soqniy. Niñgi qudei nami mulun̄ aiyosai sonabqa Qotei na niñgi metn̄gej deqa niñgi dego degsib soqniy. ¹⁹ Niñgi nami mulun̄ aiyeb kiyo niñgi mulun̄ aiyosai kiyo di laja. Niñgi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim sqom. ²¹ Niñgi qudei kan̄gal tamo sonabqa Qotei na niñgi metn̄gej. Ariya niñgi deqa are gulbein̄gaiq. Niñgi kan̄gal tamo soqniy. Bunuqna niñgi kan̄gal tamo sqa uratosib olo nun̄go segi wau ojqa gam soqnimqa degyi. ²² Tamo nan̄gi kan̄gal tamo sonabqa Qotei na metn̄jrej qaji nan̄gi Tamo Koba aqa. Deqa nan̄gi aqa n̄amgalaq di kan̄gal tamo sosai. Dego kere tamo nan̄gi kan̄gal tamo sosai sonabqa Qotei na metn̄jrej qaji nan̄gi olo Kristus aqa kan̄gal tamo unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na niñgi awain̄gej deqa niñgi mandam tamo bei aqa kan̄gal tamo saib. ²⁴ O ijo was kalil, iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo Qotei ombla sqom.

Pol a tamo uña osai qaji nanği ti uña tamo osai qaji nanği ti anjam minjrej

²⁵ Ariya e na tamo uña osai qaji nanği ti uña tamo osai qaji nanği ti anjam bei minjrqai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E ijo segi areqalo na nanği minjrqai. Qotei a e qa dulej deqa e qalionum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endi gulbe kokba bqa jojomeqñub. Deqa ningi kalil kiyersib unub deqsib olo soqñiy. ²⁷ Ningi uña ti unub qaji ningi deqsib soqñiy. Ningi nuñgo uña uratqa gam ñamaib. Ningi uña osai qaji ningi dego deqsib soqñiy. Ningi uña oqa are qalaib. ²⁸ Ningi uña ti tamo ti oqab di ningi une yosai. Dungeñge nanği dego tamo oqab di nanği une yosai. Ariya tamo uña ejunub qaji nanği ti uña tamo ejunub qaji nanği ti gulbe itoqñqab. Nanği gulbe di itaib deqa e na anjam endi nanği minjronum.

²⁹ O ijo was kalil, diño bati jojomqo deqa e na ningi endegsi mernğwai. Tamo uña ti unub qaji nanği uña saiqoji so bul soqñebe. ³⁰ Tamo akameqñub qaji nanği akamosai bul soqñebe. Tamo areboleboleinjreqnu qaji nanği areboleboleinjrosai bul soqñebe. Tamo inği inği awaiyeqñub qaji nanği inği inği saiqoji so bul soqñebe. ³¹ Tamo mandam qa inği inği qa waueqñub qaji nanği inği inği qa wauosai bul soqñebe. Ningi qalie, sokiñala mandam ti inği inği kalil ti torei koboekritqab.

³² Ijo are endegsi unu. Ningi mandam qa inği inği qa are qaloqñai. Ningi qalie, tamo uña ti sosai qaji nanği Tamo Koba aqa kumbra torei dau-ryqajqa are qaleqñub. Deqa kumbra kalil Tamo

Koba a tulan areareteqnu qaji di nanği yeqñub. ³³ Ariya tamo uña ti unub qaji nanği mandam qa inği inği qa are qaleqñub. Deqa kumbra kalil nanço uña a areareteqnu qaji di nanği yeqñub. ³⁴ Deqa nanği areqalo aiye aiyelteqñub. Dungenge nanği ti uña tamo osai qaji nanği ti dego Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqñub. Deqa nanği nanço segi jejamu ti qunun ti torei Qotei yekriteqñub. Ariya uña tamo ti unub qaji nanği mandam qa inği inği qa are qaleqñub. Deqa kumbra kalil nanço tamo a areareteqnu qaji di nanği yeqñub. ³⁵ E ninği aqaryaingwa osim deqa anjam di merngonum. E ninği gulbe enğwa osim anjam di merngosai. Deqa ninği quiy. Ningi kumbra bole bole dauryoqnsib gaigai Tamo Koba aqa wau ojoqñiy. Mandam qa inği inği na ninği titnğaiq.

³⁶ Tamo bei aqa dunçe a kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas, “Ijo dunçe a laña sqa keresai. Deqa unğum, a tamo em. E na a tamo oqa getentqasai.” A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei aqa are miligiq di singilaosim marqas, “E bole qalieonum, ijo dunçe a laña sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqasai.” A degsi marsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa dunçe getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa dunçe odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa dunçe getentim a tamo oqasai di a kumbra tulan boledamu yqo.

³⁹ Uña bei aqa tamo a moiyoşaisoqñimqa uña dena a uratqa keresai. Aqa tamo a moiymqa a olo tamo bei oqa are soqñim a na oqa kere. Ariya

a Kristen tamo segi em. ⁴⁰ Ijo areqalo agiende. A olo tamo bei oqa uratosim laña sqas di a arebole-boleiyqas. Qotei aqa Mondor ijoq di unu deqa e anjam di ninji merngonum.

8

Sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra

¹ O ijo was kalil, e sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra qa ninji merngwai. Bole, iga kalil powo ti unum. Ariya iga olo diqoqn-sim gago segi ñam soqtoqnqom di uge. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryosim gago Kristen was nanji sinjilatnjroqnqom di kere. ² Tamo bei a marqas, “E powo ti unum.” A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³ Ariya tamo bei a Qotei qalaqalaiyoqnqas di Qotei a tamo deqa poiyqas.

⁴ Deqa e sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra qa ninji endegsi merngwai. Mandamq endi sulum nanji unub di nanji gisañ qotei laña sigiteq-nub. Iga qalie, Qotei bole a segi qujai unu. Qotei bei sosai. ⁵ Tamo qudei nanji mareqnub, “Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub.” Tamo qudei nanji degsib mareqnub di unqum. Lanq di, mandamq di qotei deqaji nanji unub di laña. ⁶ Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A inji inji kalil qa utru. Iga aqa segi tamo unqasari tintin unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di Yesus Kristus. A inji inji kalil atelenej. Iga kalil aqaq dena nambile em.

⁷ Ariya Kristen qudei nanji anjam deqa geregere poinjrosai unu. Nanji nami inji uyo

elenjoqnsib gisan qotei nanngo sulum atrainjroqneb. Deqa bini nanngi inngi di uyqa oqnsib are gulbeinjreqlaqa endegsib are qaleqnub, “Iga sulum atrainjro qaji inngi di uyqom di iga sulum nanngi olo atrainjrobulqom. Dena iga une oqom.” Nanngi degsib are qaleqnub. ⁸ Bole, gago inngi uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga inngi getentqom dena iga Qotei aqa namgalaq di une ti sqasai. Iga inngi uyqom dena iga tamo bole sqasai dego. ⁹ Ninngi geregere are qaliy. Ninngi inngi bei uyqa are soqnim uyyi. Di une sai. Ariya ninngi inngi di uyibqa Kristen was qudei powo bole osai qaji nanngi ninngi nungsib dena ulonjosib uneq aiqab di uge. Deqa unqum, ninngi inngi di uyaib.

¹⁰ Ninngi powo bole ti unub qaji ninngi sulum nanngo atra tal miligiq gilsib dia inngi uyoqnb Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ninngi nungsimqa a endegsi are qalqas, “Kristen was nanngi inngi di uyeqnub deqa unqum, e dego uyqai.” Osim a ulonjosim uneq aiqas. ¹¹ Nunngo powo dena ninngi na was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub. Ninngi qalie, Kristus a was deqa moiyej. ¹² Deqa ninngi quiy. Ninngi na Kristen was nanngi uneq breinjrsib nanngo areqalo Kristus qa sinngilateb qaji di ugetetnjrqab di ninngi Kristus dego une yonub. ¹³ Deqa e damu uyitqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulonjosim uneq aiyaim deqa e damu uratqai.

9

Pol a Yesus aqa wau ojoqnej dena a silali osaioqnej

¹ Ningi ijo kumbra uniy. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E Qotei aqa anjam maro tamo bole. E gago Tamo Koba Yesus unem. E aqa wau ojoqnem dena ningi are bulyeb. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kiyo?

² Tamo qudei nanqi mareqnuq, “Pol a Qotei aqa anjam maro tamo bolesai.” Nanqi degsib mareqnuq di unqum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba aqa anjam ningi mernqonam qusib are bulyeb. Deqa ningi qalie, e Qotei aqa anjam maro tamo bole.

³ Tamo qudei nanqi ijo kumbra pegiyeqnuq deqa e na kamba endegsi minjreqnum. ⁴ Iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum dena iga silali osim gago segi ingi ti ya ti uyqa kere. ⁵ Iga unq oqa are soqnim Kristen unq osim laqna kere. Agi Pita a unq oqnsiq laqnu. A segi sai. Qotei aqa anjam maro tamo qudei ti Tamo Koba aqa was nanqi ti dego unq oqnsib laqnuq. ⁶ Ningi quiy. Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanqi silali wau uratoqnsib Qotei aqa wau ojeqnuq. Deqa aqo Barnabas wo dego silali wau uratqa kere. ⁷ Ningi qalie, qoto tamo bei a qotqas di a silali oqas. A aqa segi silali wau ojqsasai. Tamo bei a ingi yagwas di a ingi meli osim uyqas. Tamo bei a kaja nanqi taqatnjrqas di a munqum qaqq osim uyqas.

⁸ E mandam tamo nanqo areqalo dauryosim anjam di mernqosai. Anjam di Qotei aqa dal anjamq di dego unu. ⁹ Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nengrenyej, “Makau nanqi ingi ñenqi paraparaioqnsib aqa sau taqal ateqnuq. Deqa nanqi ingi ñenqi aqa damu uyqa yoqnuq ningi na nanqi saidnjraib.” O ijo was, Qotei a makau nanqi

qa are qalsiq anjam di marej kiyo? Sai. ¹⁰ A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nenngrenyej. Ningi are qaliy. Tamo bei a ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a ingi ñenji ñoqoryosim damu segitqas di a damu osim uyqas. ¹¹ O ijo was, iga Qotei aqa anjam qa ningi aqaryaingqonem di nungo qunun qa. Deqa ningi na kamba jejamu qa ingi ingi qa iga aqaryaigwajqa merngwom di iga une yosai. Iga nungo are miligiq di Mondor aqa ingi yagobulem. Ingi di meliqo deqa ningi na olo otorosib jejamu qa ingi ingi egwajqa merngwom di iga une yosai. ¹² Tamo qudei nangi Qotei aqa anjam qa ningi aqaryaingeqnub deqa nangi nungoq dena olo silali ingi ingi yaingeqnub. Deqa iga dego nungoq dena silali ingi ingi yaingwa kere.

Ariya iga Kristus aqa anjam bole ugetaim deqa iga nungoq dena silali ingi ingi yaingwa uratem. Osim dena iga gulbe gargekoba qoboioqnem. ¹³ Atra tamo nangi atra talq dena ingi oqnsib uyeq-nub. Tamo nangi atra bijal taqateqnub qaji nangi atra bijalq dena atraiyqa wagme oqnsib uyeq-nub. Ningi di qaliesai kiyo? ¹⁴ Dego kere Tamo Koba a endegsi marej, “Tamo nangi Qotei aqa anjam bole mare mare laqnub qaji nangi dena silali oqnsib nanngo segi ingi awaiyoqnsib uyoq-nqab.”

¹⁵ Ariya e nungo ingi bei yaingwa osim anjam endi nenngrenyosai. E nungoq dena silali ingi ingi yaingwa uratem agi bini unum. Degsi sosiy e moiqai. E ijo kumbra deqa tulan arebole-boleibeqnu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo uge qa maraiq. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole mare

mare laqnum deqa e ijo segi ñam soqtqa keresai. Qotei na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnqai. E wau di uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulbe ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laosaieqnum. E Qotei aqa wau tamo unum deqa e aqa areqalo dauryoqnsim aqa anjam mare mare laqnum. E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laqnum qamu e dena silali inği inği eqnum qamu. ¹⁸ Deqa e awai kiye oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnsim dena e silali oqa urateqnum. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e oqa urateqnum. E laña tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo unğasari kalil nanço kançal tamo so-qnej

¹⁹ E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Di unğum, e ijo segi areqalo na tamo kalil nanço sorgomq di sosim nanği kançalnjreqnum. E degyeqnum. Di kiyaaqa? E tamo gargekoba nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. ²⁰ Deqa e Juda nanço kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. Tamo nanği dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nanço kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e nanço kumbra di dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanği are bulyetnjroqnit Qotei na nanği elenqajqa deqa. ²¹ Tamo nanği dal anjam saiqoji unub qaji nanço kumbra dego

e dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e tamo nanqi dal anjam saiqoji unub qaji nanqi are bulyetnjroqnit Qotei na nanqi elenqajqa deqa e nanqo kumbra dauryeqnum. ²² Tamo singila saiqoji unub qaji nanqo kumbra dego e dauryoqnsim singila saiqoji sobulejunum. Di kiyaaqa? E nanqi are bulyetnjroqnit Qotei na nanqi elenqajqa deqa. O ijo was ninqi quiy. E tamo kalil nanqo sorgomq di sosim nanqo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E nanqi qudei are bulyetnjroqnit Qotei na nanqi elenqajqa deqa. ²³ E Yesus aqa anjam bole qa are qaloqnsim deqa kumbra kalil di yeqnum. Deqa mondon Yesus na awai boledamu e ebqas. Tamo kalil Yesus aqa anjam bole qa nanqo areqalo singilateqnum qaji nanqi dego awai di oqab.

Iga lan qure qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

²⁴ E mandam tamo nanqo alan qa merngwai. Tamo nanqi gurguroqnsib bubunqnum di nanqi awai oqajqa deqa. Ariya tamo qujai a segi na nanqi kalil bunjrsim awai oqas. Dego kere ninqi lan qure qaji awai oqa marsib singila na gurguroqniy. ²⁵ Tamo gurgureqnum qaji nanqi awai oqa marsib gurgur qalieqa osib nanqo segi jeamu qaloqnsib singilateqnum. Deqa gurgur batiamqa nanqi singila na gurgurqab. Nanqo awai di mandam qaji awai. Deqa nanqo awai di koboqas. Ariya lan qure qaji awai iga oqa mareqnum di koboqasai. Di gaigai sqas. ²⁶ Deqa e ururoqnsim lanja lanq di nam atosaiqnum. E awai bole di koqyoqnsim urureqnum. E qoto tamo bul unum

deqa e laņa laņaq di ijo baņ waiyosaieqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo baņ tiņsim geregere waiyeqnum. ²⁷ E ijo segi jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnsim dena e siņgila eqnum. Di yawo anjam. Aqa utru agiende. Tamo uņgasari naņgi laņ qure qaji awai oqajqa deqa e na Yesus aqa anjam bole naņgi minjre minjre laqnum. Ariya e segi dego awai di osaiam deqa e siņgila na waueqnum.

10

Iga kumbra uge uge dauryqajqa are prugwasai

¹ O ijo was niņgi ijo anjam endeqa geregere poiņgem. Nami gago moma naņgi wadau sawaq di laqnaḅqa Qotei a laņbi miligiq di sosiqa naņgi gam osornjroqnej. Bati di naņgi Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. ² Naņgi kalil Moses dauryeb deqa naņgi laņbi ti Yuwal Lent ti dena yanso obuleb. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a laņ goge na naņgi kalil iņgi anainjreqnaq uyoqneb. ⁴ Ya dego Mondor na naņgi kalil anainjreqnaq uyoqneb. Mondor na naņgi meniņ bei osornjrnaqa meniņ dena ya bran-teqnaqa naņgi uyoqneb. Meniņ di wadau sawaq di naņgi daurnjrsiq giloqnej. Meniņ di agi Kristus. ⁵ Ariya Qotei a naņgi qa arearetosaiqnej. Deqa a wadau sawaq di naņgi gargekoba ñumnaq moreņeb.

⁶ Qotei na naņgi ñumnaq moreņeb. Di kiyaga? Iga bini unum qaji iga ulaosim naņgo kumbra uge dauryqa are pruggaim deqa. ⁷ Deqa ijo was kalil, niņgi gisaņ qotei naņgi qa louoqnaib. Agi gago moma qudei naņgi gisaņ qotei naņgi qa louoqneb.

Qotei aqa anjam bei nanği qa endegsib nenğrenyeb unu, “Nanği nanğo segi jejamu qa arebolebolein-jreqnaq inği ti ya ti uyoqnsib alañoqneb.” ⁸ O ijo was kalil, iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nanği sambala kumbra yoqneb deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo unğasari nanği ñumnaq moreñeb. ⁹ Iga Tamo Koba aqa siñgila laña tenemtqa osim a gisanğyasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na amal uge qarınjrnaqa bosib nanği uñinjrnaq moreñeb. ¹⁰ Iga Qotei ñirinğtasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na padalto qaji lañ anğro bei qarınğyonaq aisiq nanği padaltñrej.

¹¹ Qotei na gago moma nanği degsi ñolawotñrej. Onaqa Moses a anjam di nenğrenğyonaq soqnej. Iga diño bati jojomyonum deqa iga anjam di sisiyosim ulaosim gago moma nanğo kumbra uge dauryqa uratqom. ¹² Tamo bei a endegsi are qalqas, “E siñgila na tigelejunum.” Ariya a olo geregere ñam ateme. A ulonğosim uneq aiyo uge. ¹³ Gulbe kalil nunğoq di branteqnu qaji di mandam tamo kalil nanğoq di dego branteqnu. Qotei a tamo bole unu deqa a niñgi uratñğwasai. A marimqa gulbe di aqa siñgila na nunğo siñgila bunğyasai. Qotei na gam waqtetñgoqnimqa niñgi gulbe di britoqnsib siñgila na tigelesqab.

Iga Qotei bole ti mondor uge nanği ti turtnjr sim binjnrqa keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, niñgi gisanğ qotei nanği qa louoqnaib. Niñgi nanği torei uratñjrsib isağ giliy. ¹⁵ Niñgi powo ti unub deqa e na anjam di

nĩngi merngonum. Deqa nĩngi ijo anjam di qusib geregere pegiyiy. ¹⁶ E nĩngi benjem qa anjam merngwai. Iga Qotei pailyoqnsim wain gamban uyeqnum di iga Kristus aqa leŋ aiyej qaji deqa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. Iga bem giŋgenyoqnsim uyeqnum di iga Kristus aqa jejamu qa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. ¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na korooqnsim bem qujai di uyeqnum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. ¹⁸ Nĩngi Israel nanŋo kumbra qa are qaliy. Israel nanŋi atra bijalq di damu koitoqnsib oto bei Qotei atraiyoqnsib olo oto bei uyeqnum. Nanŋo kumbra dena nanŋi Qotei ombla korooqnsib damu uyeqnum.

¹⁹ Sulum nanŋi qotei bole edegaib. Sulum atrainjro qaji iŋgi di atraiyqa iŋgi bole edegaib. ²⁰ Iŋgi di sawa bei bei qaji nanŋi na oqnsib mondor uge nanŋi atrainjreqnum. Nanŋi Qotei bole atraiyosaieqnum. Nanŋi Qotei qaliesai deqa nanŋi kumbra di yeqnum. Deqa ijo was nĩngi kumbra di uratiy. Uratqasai di nĩngi mondor uge nanŋi ti beterqab. ²¹ Nĩngi Tamo Koba aqa wain gamban ti mondor uge nanŋo wain gamban ti di turtoqnsib dena uyoqnaib. Nĩngi Tamo Koba aqa atra bijal ti mondor uge nanŋo atra bijal ti di dego turtoqnsib dena uyoqnaib. ²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba aqa are ugetetim a iga qa minjin oqwas. Gago singila na Qotei aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²³ Kristen qudei nanği mareqnub, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nanği bole mareqnub. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga aqaryaigwa keresai. Od, iga kumbra gargekoba yqa kere. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga siŋilaqasai. ²⁴ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Iga tamo kalil nanği qa are qaloqnsim nanği aqaryainjroqnqom.

²⁵ Niŋgi iŋgi qarinyo sawaq dena damu awaiyoqnsib uyoqniy. Damu di nami tamo qudei na sulum atrainjroqnebi kiyosai kiyosai niŋgi deqa nenemoqnaib. Niŋgi oqnsib uyoqniy. Niŋgi nuŋgo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁶ Aŋi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “Mandam endi Tamo Koba aqa segi mandam. Ingi iŋgi kalil mandamq endi unub qaji di dego Tamo Koba aqa.”

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na iŋgi goisim niŋgi metŋgimqa niŋgi a ombla gilqa are soqnim giliy. Gilsib iŋgi kalil a na anaŋgwas qaji di niŋgi osib uyiy. Niŋgi deqa nenemoqnaib. Niŋgi nuŋgo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁸ Ariya Kristen was bei na niŋgi merŋgwas, “Ingi di sulum atrainjro qaji iŋgi.” Degsi merŋgimqa niŋgi was deqa are qalsib iŋgi di osib uyaib. Niŋgi uyqab di niŋgi unetqab. ²⁹ Bole, niŋgi une yosai. Ariya tamo anjam merŋgwo qaji a are qalqas, niŋgi une yonub. E deqa niŋgi merŋgonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e iŋgi uyqa are soqnim uyqai. Di e une yosai. Kiyaqa e tamo bei aqa areqalo dauryosiy iŋgi getentqai?

³⁰ E Qotei pailyosiy ingi di uyqai di tamo bei a kiyafa e misilinjqas?

³¹ Deqa ningi ingi ti ya ti uyqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy. Ningi kumbra bei yqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib yoqniy. ³² Ningi na Juda ti Grik ti Qotei aqa segi tamo uñgasari nanği ti uneq breinjraib. ³³ Ningi e nubiy. E na tamo uñgasari kalil nanği kumbra bole bole enjreqnam nanği e qa areboleboleinjreqnu. E ijo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaieqnum. E tamo uñgasari gargekoba nanği Qotei na elenqajqa deqa are qaloqnsim aqaryainjreqnum.

11

¹ Ningi ijo kumbra kalil dauryoqniy. Agi e segi Kristus aqa kumbra kalil dauryeqnum dego kere.

Uña nanço gate kabutqajqa kumbra

² E qalieonum, ningi gaigai e qa are qaloqnsib anjam kalil e nami merngoqnem qaji di geregere dauryeqnub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. ³ Ariya ningi ijo anjam bei dego qusib poingem. Ningi qalie, tamo kalil nanço gate di Kristus. Uña nanço gate di tamo nanği. Kristus aqa gate di Qotei. ⁴ Deqa tamo nanği pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanği gate tatal ataib. Nanği gate tatal atqab di nanği nanço gate jemai yqab. Nanço gate agi Kristus. ⁵ Ariya uña nanği pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanği nanço gate kabutebe. Uña a aqa gate kabutqasai di a aqa gate jemai yqas. Osim a uña qudei nanço gate bança torei milalteqnu qaji nanği bul sqas. ⁶ Deqa a aqa gate kabuteme. A aqa gate kabutqa

asgiyqas di unğum, a aqa gate banğa dego gentosim milalteme. Ariya a dena jemaiyqa uratqas di a aqa gate kabuteme. ⁷Tamo nanği nanğo gate kabutaib. Di kiyaaq? Nanği Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti singila ti boleq ateqnub. Ariya uña nanği nanğo segi tamo nanğo ñam ti singila ti boleq ateqnub.

⁸Qotei a uña aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej. ⁹Qotei a uña qa are qalsiqa tamo gereiyosai. A tamo qa are qalsiqa uña gereiyej. ¹⁰Deqa uña nanği nanğo segi gate kabutebe. Nanği degyqab di lañ anğro nanği unsib marqab, “Bole, nanği nanğo segi tamo nanğo sorgomq di unub.”

¹¹Tamo Koba aqa areqalo endegsi unu. Uña nanği nanğo segi qa sai. Tamo nanği dego nanğo segi qa sai. ¹²Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej deqa uña nanği tamo nanğo. Tamo nanği uña nanğoq dena ñambabeqnub deqa tamo nanği uña nanğo. Ariya Qotei a segi qujai inği inği kalil qa utru.

¹³Uña a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei pai-lyqas di kumbra bole e? Ningi segi mariy. ¹⁴Iga qalie, tamo nanği gate mariñ uratqab di kumbra bolesai. ¹⁵Ariya uña nanği gate mariñ uratqab di bolequja. Di nanğo wala bole. Nanğo gate mariñ di Qotei na enjroqnsiq dena nanğo gate kabuteqnu. ¹⁶O ijo was kalil, tamo bei a ijo anjam deqa ñiriñosim gotranyaiq. A gotranyqas di a endegsi poiym, iga kumbra bei dauryosaieqnum. Qotei aqa tamo unğasari qure qure kalilq di unub qaji nanği dego kumbra bei dauryosaieqnub.

Korin Kristen nanği louqa korooqnsibqa kumbra uge babteqñub

¹⁷ Ariya e nuñgo kumbra qudei qa arebolebolei-bosaieqñu. E deqa niñgi mernğwai. Niñgi Qotei louqa korooqnsibqa niñgi kumbra bole babto-saieqñub. Niñgi kumbra uge babteqñub. ¹⁸ E mati deqa niñgi mernğwai. E anjam endegsi quem. Niñgi Qotei louqa korooqnsibqa niñgi pupooqñ-sibqa anjam na qoteqñub. E anjam di qusim endegsi are qalem, “Bole, nanği degyeqñub.” ¹⁹ O was niñgi pupoeqñub di kere. Niñgi pupoosai qamu tamo yai nanği Qotei aqa kumbra geregere dauryeqñub di niñgi qaliesai qamu. ²⁰ E quem, niñgi koroeqñub di niñgi Tamo Koba a qa are qalsib inği uyqajqa deqa koroosaieqñub. ²¹ Niñgi qudei qunjan bolet deqa niñgi namo boqnsib Qotei tal miligiq di inği uyekriteqñab Kristen was qudei nanği bunu boqnsib mamnjreqñu. Niñgi qudei koroq di wain koba dego uyoqnsib nanarieqñub. ²² Nuñgo kumbra dena niñgi Qotei tal ugetoqnsib tamo inği saiqoji nanği jemai enjreqñub. Nuñgo segi segi tal unu deqa niñgi mati nuñgo talq di inği ti ya ti uysib bunuqna bosib Qotei louqa korooiy. Ariya niñgi degyosaieqñub. Deqa e anjam kiyersiy mernğwai? E nuñgo kumbra deqa areboleboleibeqñu degsi mernğwai e? Sai. E degsi mernğwasai.

Pol a benğem qa anjam marej

²³⁻²⁴ Ariya benğem qa anjam e nami mernğem qaji di olo mernğwai. Anjam di Tamo Koba Yesus na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas

na Yesus osiq jieu tamo nanqo banq di atej. Qolo qu-jai deqa Yesus a bem osiqa Qotei pailyosiqa bem di ginjenyosiqa aqa anqro nanqi enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E na ningi aqaryaingwa osim deqa enqonum. Deqa ningi osib uyyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁵ Degsi minjrnaqa nanqi bem uynab koboonaqa a na olo wain gamban osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gamban endi ijo leq. Leq di aisim Qotei aqa anjam bunuj singilatqas. Deqa ningi osib uyyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁶ O ijo was, ningi Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai bem ti wain gamban ti di uyoqnsib anjam endegsib palontoqniy, “Tamo Koba a jaqatin osiq moiyej.” Palontoqnsib soqniq mondonq a olo bqas.

Ningi bem ti wain ti uyqa osibqa ningi mati nunqo segi so peleiyiy

²⁷ Deqa tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a kumbra uge bei yqas di a Yesus aqa jejamu ti leq ti ugetqas. Dena a une yqas. ²⁸ Deqa tamo bei a bem ti wain gamban ti uyqa osimqa a mati aqa segi so peleiyosim di a uyem. ²⁹ A Yesus aqa jejamu gegerere peleiyosaiosim bem ti wain gamban ti uyqas di a une yqas. Deqa Qotei na a kamba gulbe yqas. ³⁰ Utru deqa ningi gargekoba singila saiqoji sosib mainqeqnu. Osib ningi qudei moreneqnu. ³¹ Iga gago segi segi so gegerere peleiyosim bem ti wain gamban ti uyqom di iga unetqasai. Deqa Qotei na iga gulbe egwasai. ³² Tamo Koba a gago

kumbra uge qudei qa iga pegigoqnsiq gulbe egeqnu. Di a iga tingitgwajqa deqa. Yim mondon iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanqi ti une osim padalqasai.

³³ Deqa ijo was kalil, ninqi bem ti wain gamban ti uyqa korooqnsibqa ninqi urur uyaib. Ninqi nungo Kristen was nanqi qa tarinoy. ³⁴ Ninqi qudei mamngimqa ninqi mati nungo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooiy. Ninqi namo bosib ko-roosib Qotei tal miligiq di ingi koba uyekritaib. Ninqi degyqab di ninqi une yqab. Deqa Qotei na kamba ninqi gulbe enjwas.

Ijo anjam qudei e mati nenjrenyqasai. Bunuqna e nungoq bosiy anjam di nungo ulatamuq di gereiyqai.

12

Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu

¹ O ijo was, Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu. E deqa ninqi merngit quiy.

² Ninqi qalie, nami ninqi Qotei qalieosaisonabqa gisan qotei nanqi na ninqi titngeq nabqa ninqi nanqi daurnjroqneb. Gisan qotei nanqi di anjam marqa keresai. ³ Deqa ninqi endegsi poingem. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, “Yesus a tamo uge.” Tamo bei a Mondor Bole ti sqasai di a endegsi marqa keresai, “Yesus a Tamo Koba.”

⁴ Mondor na iga singila segi segi egeqnu ariya Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga wau segi segi ojeqnum ariya Tamo Koba qujai segi unu. ⁶ Qotei

na iga kumbra segi segi egeqnu ariya Qotei qujai dena iga kalil keretgeqnu. ⁷ Mondor na iga segi segi aqaryaigeqnu. Di kiyaaqa? Iga na Kristen tamo ungasari kalil nanngi geregereinjraqajqa deqa. ⁸ Mondor na tamo qudei nanngi aqaryainjreqnu deqa nanngi Qotei aqa powo babteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanngi aqaryainjreqnu deqa nanngi Qotei aqa qalie babteqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanngi aqaryainjreqnu deqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo tulan singilaboleteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanngi aqaryainjreqnu deqa nanngi tamo mainjro qaji nanngi boletnjreqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanngi Qotei aqa manwa babteqnu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Tamo qudei na mondor kalil nanngi peginjroqnsib mareqnu, “Mondor nanngi di bole. Mondor nanngi di uge.” Tamo qudei nanngi menj bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam marelenjeqnu. Tamo qudei nanngi qure utru segi segi nanngo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa ubteqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena aqa segi areqalo na tamo nanngi segi segi keretnjreqnaqa nanngi wau di yeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo kalil nanngi segi segi jejamu qujai. Nanngo ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti osib jejamu qujaiq di turtosib unub. Kristus a dego degsi unu. ¹³ Agi Mondor qujai na iga kalil yansgobulosiqa turtgej deqa iga kalil jejamu qujaiq di unum. Iga qudei Juda. Iga qudei Grik. Iga qudei kanjal tamo. Iga qudei kanjal tamo sai. Di ungun. Iga

kalil Mondor qujai osim ya jumbumq dena ya uyobuleqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq di ban segi sosai. Singa segi sosai. Ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub. ¹⁵ Singa a marqas, “E ban sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Ban a segi unu.” Di bolesai. Singa a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁶ Dabkala a marqas, “E namdamu sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Namdamu a segi unu.” Di dego bolesai. Dabkala a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁷ Gago jejamu a namdamu segi sqas di iga kiyersim anjam quqwom? Keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga kiyersim inji quleqqwas? Di dego keresai. ¹⁸ Gago jejamu a degsi sosai. Qotei na ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti osiqa jejamu qujaiq di atelenej unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a namdamu segi sqas kiyo, a ban segi sqas kiyo, a singa segi sqas kiyo di gago jejamu a kiyersi sqas? A bole sqa keresai. ²⁰ Gago jejamu a degsi sosai. Ban ti singa ti namdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub.

²¹ Namdamu na ban minjqas, “Ni ulan. E segi wauqa kere.” Degsi minjqas keresai. Gate na singa minjqas, “Ni ulan. E segi wauqa kere.” Degsi minjqas keresai. ²² Nanqi kalil jejamu qujaiq di unub. Bole, nanqi qudei singila kiñala unub. Ariya nanqi wau bole yeqnub deqa iga na nanqi uratnjqas keresai. ²³ Iga nanqi qudei kiñala bolesai qa mareqnum. Ariya iga na olo nanqi gereinjreqnum. Nanqi qudei iga jemai qa mareqnum. Ariya iga olo gara na nanqi kabutnjqas. ²⁴ Nanqi qudei uno

boledamu deqa iga na nanği kabutnjrosaięqnum. Ariya Qotei na nanği kalil jejamu qujaię di atelenej unub. Deqa nanği qudeı ñam saięoji unub qaji di Qotei na olo ñam soqtetnjreqnu. ²⁵ Gago jejamu a poelenaim deqa Qotei a degyeqnu. Deqa jejamu miligię di nanği segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnub. ²⁶ Bei a jaęatin oęas di nanği kalil dego jaęatin oęab. Bei a ñam koba oęas di nanği kalil a ombla areboleboleinjraqas.

²⁷ Nięgi kalil Kristus aęa jejamu qujai. Nięgi segi segi aęa jejamu miligię di unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo unęasari nanği wau segi segi enjreqnu. Nanği qudeı a na qariņnjreqnaqa nanği aęa anjam mare mare laęnub. Nanği qudeı a na wau enjreqnu deqa nanği aęa medabu oęnsib anjam palonteqnub. Nanği qudeı a na wau enjreqnu deqa nanği aęa anjam plalteqnub. Nanği qudeı a na sięgila enjreqnu deqa nanği aęa maņwa babteqnub. Nanği qudeı a na sięgila enjreqnu deqa nanği tamo mainjro qaji nanği boletnjreqnub. Nanği qudeı a na wau enjreqnu deqa nanği na tamo unęasari nanği aęaryainjreqnub. Nanği qudeı a na Kristen gate ateleņeqnu deqa nanği na aęa wau taęateqnub. Nanği qudeı a na meņ bu-lyetnjreqnu deqa nanği qure utru segi segi naęgo anjam mareleņeqnub. ²⁹ Deqa e nięgi endęsi nen-emņęwai. Qotei na nanği kalil qariņnjreqnaqa nanği aęa anjam mare mare laęnub e? Sai. Nanği kalil Qotei aęa medabu oęnsib anjam palonteqnub e? Sai. Nanği kalil Qotei aęa anjam plalteqnub e? Sai. Nanği kalil Qotei aęa maņwa babteqnub e? Sai. ³⁰ Nanği kalil tamo mainjro qaji nanği boletnjre-

qñub e? Sai. Nanđi kalil meñ bulyoqñsib qure utru segi segi nanđo anjam mareñeñeñub e? Sai. Nanđi kalil qure utru segi segi nanđo anjam di quoqñsib damu poinjreñnaqa ubteñub e? Di dego sai. Qotei na nanđi kalil wau segi segi enjreñnu. ³¹ O ijo was, Mondor aqa siñgila segi segi kalil di bolequja. Niñgi siñgila di oqajqa are qaloqñiy.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom

Ariya kumbra tulañ boledamu bei e na ubtosiy niñgi mernđit quiy.

13

¹ Kumbra boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. Niñgi quiy. E meñ bulyosiy qure utru segi segi nanđo anjam kiyo lañ anđro nanđo anjam kiyo maroqñqai ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di laña noul bulosim qatronkobaqas. Osim gruma bul laña anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palontoqñqai kiyo, e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru babtelenqai kiyo, e qalie koba ti sqai kiyo, e Qotei qa ijo areqalo tulañ siñgilaboletosiy dena mana kobaquja minjitqa a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa ñamgalaq di bolesai. ³ E ijo inđi inđi kalil eleñosiy tamo sougetejunub qaji nanđi jeisiy enjrñqai kiyo, e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nanđo bañq di atitqa nanđi na osib ñamyuwo na koitqab kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo unğasari nañgi qalaqalaiyo kumbra dau-ryqab di nañgi gaigai lawo na sqab. Sosib tamo kalil nañgi kumbra bole enjroqñqab. Tamo bei a ñoro koba ti soqñim nañgi a qa are ugein-jrqsai. Nañgi nañgo segi ñam soqtqasai dego. ⁵ Nañgi diqoqñsib sqasai. Nañgi nañgo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqsai. Nañgi urur njirinqsai. Tamo bei na nañgi kumbra uge enjrimqa nañgi deqa a kambatqsai. ⁶ Nañgi kumbra uge qa are-boleboleinjrqsai. Nañgi kumbra bole qa arebole-boleinjrroqñqas. ⁷ Nañgi gulbe kalil qoboioqñsib siñgila na tigelesqab. Sosib gaigai Qotei qa nañgo areqalo siñgilatoqñsib a qa tariñoqñqab.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di koboqa keresai. Tamo qudei nañgi Qotei aqa medabu oqñsib aqa anjam palonteqñub. Wau di koboqas. Tamo qudei nañgi qure utru segi segi nañgo anjam mareñeqñub. Wau di dego koboqas. Tamo qudei nañgi Qotei aqa qalie babteqñub. Wau di dego koboqas. ⁹ Bole, iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deqa iga truquiqeñnu. Iga Qotei aqa medabu oqñsim anjam palonteqñum. Anjam di dego oto oto deqa iga truquiqeñnu. ¹⁰ Mondonj Yesus a olo bosim inji inji kalil keretimqa bati deqa qalie ti anjam ti iga truquiqeñnu qaji di torei koboqas. ¹¹ Nami e anğro kiñlala sosimqa e anğro kiñilala nañgo anjam ti powo ti areqalo ti oqñsim walwelo-qñem. Ariya bunuqna e tamo kobaqujaosimqa e anğro kiñilala nañgo kumbra di uratem. ¹² Dego kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Gago qalie di oto oto deqa iga truquiqe-ñnu. Iga ya qolbiq di gago ulatamu geregere

unqa keresai dego kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Mondon iga Qotei aqa ulatamu unsimqa bati deqa iga a qa geregere qalieqom. A iga qa geregere qalieeqnu dego kere iga kamba a qa geregere qalieqom. ¹³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di gaigai sqas. Iga Qotei qa tarineqnum kumbra di dego gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di dego gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulan boledamu. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulan bunjrejunu.

14

Iga Qotei aqa anjam palontqom di wau bolequja

¹ Deqa ijo was kalil, ningi gaigai qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. Osib wau kalil Qotei aqa Mondor na ningi engeqnu qaji di yqajqa tulan singilaoqniy. Wau boledamu bei agiende. Ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. ² Ningi qalie, tamo nanngi men bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam mareqnu di nanngi Qotei segi minjeqnu. Nanngi tamo nanngi minjro-saieqnu. Mondor na nanngi singila enjreqlaqa nanngi uli anjam mareqnu. Deqa tamo bei a qusim poiyqa keresai. ³ Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa damu babetqnu di tamo nanngi quoqnsib poinjreqla. Deqa anjam dena nanngi singilatnjroqnsiq nanngi kumbra bole yqajqa are tigeltetnjroqnsiq nanngo are miligi latetnjreqla. ⁴ Tamo nanngi men bulyeqnu di nanngi nanngo segi are miligi singilateqnu. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa

damu babteqñub di nanği na Kristen kalil nanği dego siñgilatñjreqñub. ⁵ Ijo are endegsi unu. Niñgi kalil meñ bulyoqñqab di bole. Ariya niñgi Qotei aqa medabu oqñsib anjam palontoqñqab di tulañ bolequja. Niñgi quiy. Tamo bei a meñ bulyosim qure utru bei nanço anjam marim tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiym ubtqas di kere. Anjam dena Kristen kalil nanği siñgilatñjrqas. Ariya anjam ubtqajqa tamo bei sqasai di meñ bulyo tamo a anjam maraiq. Aqa anjam dena Kristen nanği siñgilatñjrqasai. ⁶ O ijo was, niñgi ijo anjam endeqa are qaliy. E nunçoq bosiy meñ bulyosiy qure utru bei nanço anjam merngit niñgi qusib poiñgwasai di anjam dena niñgi kiyersim aqaryaingwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtosiy merngitqa kiyo, Qotei aqa qalie bei babbitqa kiyo, Qotei aqa medabu osiy anjam palontitqa kiyo, anjam bei plaltitqa kiyo niñgi qusib poiñgwas di bolequja. Anjam dena niñgi aqaryaingwas.

⁷ Ingi qudei ñambile sosai qaji e deqa niñgi merngit quiy. Tamo bei na yumba qamimqa kiyo gombiñ anjamimqa kiyo ariya aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di iga kiyersim aqa lou poiñgwas? Di keresai. ⁸ Tamo nanği qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di tamo yai nanği qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹ Dego kere niñgi meñ bulyosib qure utru bei nanço anjam marqab di tamo nanği kiyersib qusib poiñjrqas? Keresai. Nunço anjam di dego jagwa na osi taqal waiyobulqas. ¹⁰ Bole, mandamq endi qure utru

segi segi nanngo anjam gargekoba unub. Anjam kalil di damu ti. ¹¹ Ariya tamo bei na qure utru bei nanngo anjam e merbim qusiy aqa damu poibqasai di a e qa marqas, “A yaun tamo.” Yim deqa e kamba a qa marqai, “A dego yaun tamo.” ¹² O ijo was kalil, e qalieonum, ninigi Qotei aqa Mondor aqa wau ojqaqqa tulan arearetngeqnu. Deqa ninigi na Kristen nanngi singilatnrqajqa wauoqniy.

Meŋ bulyo kumbra

¹³ Ariya nunngo ambleq di tamo bei a meŋ bulyosim qure utru bei nanngo anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailyem, “O Abu, ni na powo ebimqa e anjam endi marsiy olo aqa damu ubtqai.” ¹⁴ Ninigi are qaliy. E meŋ bulyosiy qure utru bei nanngo anjam na Qotei pailyqai di ijo mondor ijo are miligiq di unu qaji a segi pailyimqa ijo areqalo a laŋa quqwas. ¹⁵ Deqa e endegyqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy pailyoqnqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy louoqnqai dego. ¹⁶ Ni ino mondor na segi Qotei pailyosim biŋiyqam di tamo laŋaj bei a sosim ino pailyo di poiyqasai. Deqa a endegsi marqa keresai, “Ni bole maronum.” ¹⁷ Bole, ni Qotei pailyoqnsim biŋiyeqnum di bolequja. Ariya tamo bei a ino pailyo poiyqasai di ino pailyo dena a singilatqa keresai. ¹⁸ E ninigi kalil tulan bungosim bati gargekoba meŋ bulyeqnum. Deqa e Qotei minjeqnum, “Keretonum.” ¹⁹ Ariya Kristen nanngi Qotei louqa koroesoqnibqa e nanngo koroq di anjam truquyala segi minjroqnit nanngi qusib poinjrqa di tulan bolequja. E meŋ bulyosiy qure utru segi segi nanngo

anjam olekoba totoryosiy nanği minjroqnit nanği poinjrqasai di bolesai.

²⁰ O ijo was kalil, ninği anğro kiñilala nanği bulosib nanarioqnaib. Ninği tamo bole bole nanği bulosib areqalo bole na soqniy. Ninği anğro mom nanği dego bulosib kumbra uge qa nanariosib soqniy. Ninği qalie, anğro mom nanği kumbra uge qa poinjrosaieqnu. ²¹ Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo Koba a marqo, ‘E qure utru bei bei nanğo meñ na ninği anjam merñgit ninği ijo anjam quetbqasai.’ ” ²² Deqa ijo was, meñ bulyqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo unğasari a qa nanğo areqalo siñgilatosaieqnub qaji nanği aqa mañwa osornjreqnu. Tamo unğasari a qa nanğo areqalo siñgilateqnub qaji nanği qa sai. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam palontqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo unğasari a qa nanğo areqalo siñgilateqnub qaji nanği aqa mañwa osornjreqnu. Tamo unğasari a qa nanğo areqalo siñgilatosaieqnub qaji nanği qa sai.

²³ Deqa Kristen koroq di ninği kalil meñ bulyoqnsib qure utru segi segi nanğo anjam maroqnqab di bolesai. Ninği degyqab di tamo lanaj qudei kiyo tamo qudei Qotei qaliesai qaji nanği kiyo nuñgo koro miligiq gilsib nuñgo anjam di qusib ninği qa marqab, “Nanği nanarionub deqa anjam di mareqnub.” ²⁴ Ariya ninği kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqnqab di tamo bei Qotei qaliesai qaji kiyo tamo lanaj bei kiyo a nuñgo koro miligiq gilsim nuñgo anjam di qusim a poiyyqas. Yim anjam dena aqa are qametim a

aqa une qa geregere qalieqas. ²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim singa pulutosim Qotei aqa ñam soqtosim ningi merɲgwas, “Bole, Qotei a nungo ambleq endi unu.”

Qotei louqajqa kumbra

²⁶ Deqa ijo was, ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi qudei lou babtoqniy. Ningi qudei Qotei aqa anjam plaltoqniy. Ningi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqniy. Ningi qudei meɲ bulyoqnsib qure utru segi segi nanɲo anjam maroqniy. Ningi qudei qure utru segi segi nanɲo anjam aqa damu poinɲim ubtoqniy. O ijo was, nunɲo wau segi segi dena ningi na Kristen tamo unɲasari nanɲi siɲɲilatnɲroqniy. ²⁷ Tamo qudei nanɲi meɲ bulyqa are soqniɲqa ningi na minɲrib nanɲi aiyel kiyo nanɲi qalub kiyo segi meɲ bulyqab. Tamo gargekoba nanɲi meɲ bulyqab di bolesai. Ariya nanɲi koba na turtosib meɲ bulyaib. Bei namoqna meɲ bulyim bei bunuqna meɲ bulyqas. Ariya nanɲi meɲ bulyosib anjam maroqniɲbqa ningi na anjam ubto tamo bei minɲib a nanɲo anjam di aqa damu ubteme. Yim tamo unɲasari kalil nanɲi qusib poinɲrqas. ²⁸ Kristen koroq di anjam ubtqajqa tamo bei sosaiɲqa meɲ bulyo tamo nanɲi anjam maraib. Nanɲi mequmosib nanɲo segi are miligiq di Qotei pailyebe. ²⁹ Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanɲi dego minɲribqa nanɲi aiyel kiyo nanɲi qalub kiyo segi anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanɲi anjam palontoqnaib. Nanɲi anjam palontoqniɲbqa tamo qudei na nanɲo anjam di geregere pegiyoqnebe. ³⁰ Tamo bei a Qotei aqa

anjam palontoqnim ariya Qotei na tamo bei awe-junu qaji a anjam bei osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentim tamo di a kamba tigelosim anjam palonteme. ³¹ Ningi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. Palontoqniy Kristen kalil nanği quoqnsib poinjroqnim anjam dena nanği singilatnjroqnas. ³² Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği minjribqa nanği nanço segi so geregere taqatoqnsib anjam palontoqnebe. ³³⁻³⁴ Qotei a aqa segi wau kalil geregere yoqnsiqa aqa wau bei niñaqyosaieqnu. A are lawo qa utru.

Ariya unğasari nanği Kristen koroq di anjam maraib. Nanği mequmesoqnebe. Qure qure kalilq di Kristen unğasari nanği degyeqnub. Deqa unğasari nanği nanço segi ñam aguq atoqnsib nanço tamo nanço sorgomq di geregere mequmosib soqnebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu. ³⁵ Deqa Kristen koroq di unğasari nanği anjam bei aqa damu geregere qalieqajqa are soqnim ningi na nanği endegsib minjriy, “Yaintim nunço segi talq di ningi nunço gumbulun nanği nenemnjrib nanği na anjam aqa damu merngwab.” Ningi na unğasari nanği degsib minjriy. Di kiyaaq? Unğasari nanği Kristen koroq di anjam marqab di kumbra bolesai. ³⁶ O ijo was, Qotei aqa anjam nunçoq dena namoqna brantej e? Ningi segi na Qotei aqa anjam osib nunço areqaloq di singilateb ariya Kristen tamo qudei nanği Qotei aqa anjam osaieqnu e? Sai.

³⁷ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. E Qotei aqa Mondor ti

unum.” A kere degsi are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiym, “Anjam Pol na nenngrenyosiq gagoq qarinyqo qaji endi Tamo Koba aqa segi dal anjam tintin.” ³⁸ Tamo di a ijo anjam endi urataiq. A uratqas di ningi na endegsib minjiy, “Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.” ³⁹ Deqa ijo was, ningi Qotei aqa medabu osib anjam palontqajqa tulan singilaoqniy. Kristen koroq di tamo qudei nanqi men bulyoqniy ningi na nanqi saidnjraib. ⁴⁰ Ningi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere taqtosib dauryosib soqniy.

15

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

¹ O ijo was kalil, Yesus aqa anjam bole e nami palontqnsim merngoqnem qaji di bini e olo pulutosiy ningi merngwai. Anjam di agi ningi osib singila na tigelejunub. ² E qalie, anjam e palontqnm qaji di ningi torei ojsib nungo areqaloq di singilateb. Deqa Qotei na ningi elenjej. Ningi laja baban na singilateb qamu Qotei a ningi elenqa keresai qamu.

³ Anjam bole e ningi merngoqnem qaji di e Kristus aqa banq na em. Anjam di tulan kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiyej. Anjam di agi nenngrenq di unu. ⁴ A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nenngrenq di unu. ⁵ A subq na tigelosiqqa Pita aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa anqro 12 nanqoq di dego brantonaq uneb. ⁶ Osiqa bunuqna bati qujai qa a Kristen was 500 nanqoq di dego brantonaq uneb. Nanqi gargekoba bini

unub. Ariya nanği qudei moreñeb. ⁷ Bunuqna a Jems aqaq di dego brantonaq unej. Osiqa aqa anjam maro tamo kalil nanğoq di dego brantonaq uneb.

⁸ Olo bunuqna a ijoq di dego brantonaq unem. Uña bei a bati grotosim aqa anğro ougetqas dego kere Kristus a ijoq di brantonaq unem. ⁹ E nami Qotei aqa tamo unğasari nanği ugeugeinjroqnem. Deqa niñgi e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai edegwab di kere. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanği na e bunbejunub deqa ijo ñam tulañ aguq aiyejunu. ¹⁰ Ariya Qotei a e qa are boleiyej deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyej aqa kumbra di laña ulonşosai. E aqa kumbra di osim siñgila na waukobaeqnum. Ijo wau di tulañ kobaoqnsiq Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanğo wau bunyejunu. Ariya e ijo segi siñgila na wau di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyej deqa aqa siñgila na e wau di yeqnum. ¹¹ Qotei aqa anjam maro tamo qudei na kiyo e na kiyo wau di yeqnum di unğum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil koba na palonteqnum. Anjam di qujai niñgi osib nuñgo areqaloq di siñgilateb.

Tamo unğasari moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

¹² Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palontoqnsim laqnum. Ariya kiyaaq niñgi qudei mareqnum, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai”?

¹³ Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq

na tigeltosai qamu. ¹⁴ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di laña ulonej qamu. ¹⁵ Qotei na tamo moreño qaji nanği olo subq na tigeltnrqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu iga Qotei aqa kumbra qa mare mare laqnum di iga gisañ anjam mare mare laqnum qamu. Agi iga endegsi mare mare laqnum, “Qotei a Kristus subq na tigeltej.” ¹⁶ Qotei na tamo moreño qaji nanği olo subq na tigeltnrqas anjam di bolesai qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁷ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di laña ulonej qamu ninği nungo uneq di unub qamu. ¹⁸ Deqa tamo nanği nami Kristus qa nanžo areqalo singilatosib moreñeb qaji nanği torei padaleb qamu. ¹⁹ O ijo was kalil, iga inği bole bole Kristus na mondon egwas qaji deqa tariñeqnum. Ariya iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu iga mandam qa inği inği qa segi tariñeqnum qamu iga tulañ sougetejunum qamu. Gago so uge dena mandam tamo kalil nanžo so uge tulañ bunyejunu qamu.

²⁰ Ariya iga degsi sougetosai. Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Kristus a tamo kalil nami moreñeb qaji nanği qa namoosiq subq na tigelej. ²¹ Ninği qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moiyo qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelo qa utru. ²² Adam aqa moma kalil nanği moreñeqnum. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nanği olo ñambile oqab. ²³ Iga gago segi segi

bati dauryosim subq na tigelosim nambile oqom. Namoqna Kristus a subq na tigelej. Mondon a olo lan qureq na bamqa iga aqa segi tamo ungasari unum deqa iga dego subq na tigelqom.

²⁴ Iga subq na tigelamqa diño bati brantqas. Bati deqa mandor nanqi ti mondor uge uge ti gate kokba ti nanqo singila ti kalil Kristus na kobotnjrqas. Osim a na ingi ingi kalil elenjosim aqa Abu Qotei aqa banq di uratqas. Yim Qotei a Mandor Koba sosim ingi ingi kalil di taqatqas. ²⁵ Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim diño bati brantimqa Qotei a Kristus aqa jeu tamo kalil nanqi joqsim aqa sorgomq di atim a na nanqi taqatnjresqas. ²⁶ Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nanqi di kobotnjrsim ariya a moiyo dego kobotqas. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Qotei na ingi ingi kalil elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas.” O ijo was, Qotei na ingi ingi kalil di elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸ Mondon Qotei na ingi ingi kalil di Kristus aqa sorgomq di atim soqnim Qotei aqa Niri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Deqa Qotei a segi na ingi ingi kalil di tulan bunjrsimqa a nanqo Mandor Koba sosim bati gaigai nanqi taqatnjroqnaqas.

²⁹ Ningi qalie, tamo qudei na tamo moreño qaji nanqi aqaryainjroqnsib nanqo sawa osib yanso eqnub. Tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nanqi kiyaaqa kumbra degyeqnub? ³⁰ Od, tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigelqab anjam di iga mare mare

laqnum. Mare mare laqnam tamo gargekoba nanği iga qa niriñoqnsib bati gaigai iga padaltgwa laqnum. Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab anjam di bolesai qamu iga kiyaqqa anjam di mare mare laqnsim dena gulbe eqnum? ³¹ O ijo was, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqnum. E ninği qa are qaloqnsim deqa moiqa laqnum. Ninği gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunub deqa e ninği qa tulañ areboleboleibeqnu. ³² Jeu tamo nanği wagme juwan bul unub deqa nanği na e moiyoqbqa laqnum. E Efesus qureq di nanği ti qotoqnem. E mandam qaji inği inği oqajqa marsim nanği ti qotosaioqnem. Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegsi mare mare laqnum qamu, “Iga nebe kiyo moiqom deqa unğum, iga alanoqnsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqnim inği ti ya ti uyoqnoqom.” Degsi mare mare laqnum qamu.

³³ O ijo was kalil, tamo qudei na ninği gisanğai deqa ninği geregere ñam atoqniy. Anjam bei unu di ninği qalie. Anjam agiende, “Ninği tamo uge uge nanği koba na laqnaib. Laqnoqab di nanği na nunğo areqalo niñaqyetngibqa ninği kumbra bole uratosib nanği daurnjrqab.” Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa ninği areqalo bole ti sosib olo une yoqnaib. Ninği quiy. Nunğo ambleq di tamo qudei nanği Qotei qaliesai bole sai. Ninği jemainğwajqa deqa e ninği degsi mernğonum.

Tamo moreño qaji nanğo jejamu kiyero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya ijo was kalil, tamo bei na e endegsi nenembqas, “Tamo moreño qaji nanği kiyersib olo

subq na tigelqab? Nanngo jejamu kiyero osib olo tigelqab?”³⁶ O ijo was kalil, tamo di a nanariosim deqa degsi nenembqas. Ninngi qalie. Kurgus bunuj breiyibqa mandamq aisim a laŋa mandamq di sqas. Ariya kurgus moiyo breiyib a olo ŋambile sosim qoqitosim oqwas.³⁷ Kurgus kiyo saga kiyo qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moiyo segi yagim dena oqwas.³⁸ Tamo bei na kurgus yago kiyo saga yago kiyo yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nanngi tanu segi segi enjrqas. Nanngo tanu di uno segi segi.³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nanngi dego nanngo jejamu uno segi segi.⁴⁰ Laŋ goge qaji inngi inngi nanngo uno bei. Mandam qaji inngi inngi nanngo uno bei. Laŋ goge qaji inngi inngi nanngo wala bei. Mandam qaji inngi inngi nanngo wala bei.⁴¹ Sen ti bai ti bongar ti nanngo rian segi segi. Bongar kalil dego nanngo rian segi segi.

⁴² Tamo subq na tigelqab qaji nanngi kere dego. Tamo nanngi moreŋeqnab nanngo jejamu subq ateqnub di qusaqasai. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu olo qusaqasai. Nanngi ŋambile gaigai sqab.⁴³ Tamo nanngi moreŋeqnab nanngo jejamu subq ateqnub di jejamu uge. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu tulaŋ boledamu sqas. Tamo nanngi moreŋeqnab nanngo jejamu subq ateqnub di sinngila saiqoji. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu sinngila ti sqas.⁴⁴ Tamo nanngi moreŋeqnab nanngo jejamu subq ateqnub di mandam qaji jejamu. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu laŋ qure qaji jejamu sqas.

Mandam qaji jejamu unu. Laŋ qure qaji je-

jamu dego sqas. ⁴⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenɣrenɣeb unu, “Adam namo qaji a mandamq endena brantej. Deqa a mandam qaji ɳambile osiq soqnej.” Ariya Adam bunu qaji a Mondor ti soqnej. Deqa a na iga laɳ qure qaji ɳambile egwas. ⁴⁶ Laɳ qure qaji ɳambile a namoqna brantosai. Mandam qaji ɳambile a namoqna brantej. Laɳ qure qaji ɳambile a bunuqna brantqas. ⁴⁷ Qotei na Adam namo qaji a mandam na gereiyej. Deqa a mandam tamo. Ariya Adam bunu qaji a laɳ qureq na bej. ⁴⁸ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa aqa moma kalil naɳgi dego mandam tamo unub. Ariya Adam bunu qaji a laɳ qure qaji tamo unu deqa aqa tamo kalil naɳgi dego laɳ qure qaji tamo sqab. ⁴⁹ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa iga a bulosim mandam tamo unum. Dego kere Adam bunu qaji a laɳ qure qaji tamo unu deqa mondoɳ iga a bulosim laɳ qure qaji tamo sqom.

⁵⁰ O ijo was, e niɳgi endegsi mernɳwai. Qotei na mandam tamo naɳgi elenqa keresai. A naɳgo Mandor Koba sosim naɳgi taqatnɳrqa keresai dego. Gago jejamu moisiq qusaeqnu qaji di ɳambile gaigai sqa keresai. ⁵¹ Deqa e uli anjam bei niɳgi endegsi mernɳwai. Iga kalil moiqasai. Iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵² Qotei na gul bunu geteɳ qaji anjamimqa tamo nami moreɳeb qaji naɳgi subq na tigelqab. Deqa naɳgo jejamu olo bunu qusaqasai. Iga tamo moiyoasai unum qaji iga dego jejamu bulyosim naɳgi ti koba na jejamu bunuj oqom. O ijo was, kumbra di urur brantoqujatqas. ⁵³ Gago jejamu ugeqas qaji endi

iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴ Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Qotei a tulanj singilaosiq deqa a qoto bunyosiq moiyo kobotej. ⁵⁵ O Moiyo, ni gaigai singilaoqnsim tamo nanqi qoto itnjreqnum. Ariya ino singila di qabi unu? A koboej. O Moiyo, ni gaigai tamo nanqi qaja na ñumeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej.”

⁵⁶ O ijo was ninqi quiy. Moiyo aqa qaja agi gago une. Une aqa singila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷ Ariya gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. Qotei a segi na iga singilatgeqnu deqa iga a tulanj binjiyoqnqom.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, ninqi singila na tigelesosib Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniy. Ninqi wau di uratosib asingaiq. Ninqi qalie, ninqi Yesus aqa wau ojeqnu di ninqi lanja wauosaieqnu. Wau di ulonqa keresai. Deqa ninqi gaigai singila na wauoqniy.

16

Korin Kristen nanqi silali koroiyqab

¹ Ariya ijo was, ninqi na Jerusalem Kristen nanqi qa silali koroiyiy. Silali koroiyqajqa gam di e nami Galesia Kristen nanqi osornjrnam nanqi dauryeb. E ninqi dego gam di osornjit dauryiy.

Gam agiende. ² Yori bati gaigai olo nebeoqnimqa niŋgi segi segi silali soqnim oto oqnsib nuŋgo segi talq di atoqniy. Bunuqna silali kobaamqa e botqa niŋgi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem aiqas. Deqa bati di niŋgi olo silali qa ŋamqasai. ³ E botqa niŋgi na tamo qudei giltjrib e neŋgren bei naŋgi enjrsiy qarinyit niŋgi silali di osib Jerusalem aiqab. ⁴ E dego aiqa are soqnim naŋgi na e daurbosib iga koba na aiqom.

Pol a Korin Kristen naŋgoq bqa marej

⁵ Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy dia Kristen naŋgi unjrsiy bunuqna e nuŋgoq bqai. ⁶ E nuŋgoq bosiy niŋgi koba na sqai kiyo. E qaliesai, e bati olekoba kiyo niŋgi koba na soqnit ulili bati koboqas. E niŋgi koba na sosiy olo uratŋgosiy sawa beiq gilqa laqnit niŋgi na e silali qa aqaryaibib e gilqai. ⁷ Ijo are endegsi unu. E bati truquyala niŋgi koba na sqasai. Tamo Koba a na odbimqa e bati olekoba niŋgi koba na sqai. ⁸ Ariya e Efesus qureq endi soqnit Juda naŋgo yori bati koba ñam Pentikos di brantqas. ⁹ Qotei na gam waqtetbej deqa e qure endia Yesus aqa wau yoqnsim tamo uŋgasari gargekoba naŋgi are bulyetnjreqnum. Yeqnam jeu tamo gargekoba naŋgi ijo wau di ugeugeiyqajqa laqnum.

¹⁰ Timoti a nuŋgoq bamqa niŋgi a osib gereiyiy. Yim a ulaqasai. A niŋgi koba na are lawo sqas. Niŋgi quiy. Timoti a e ombla Tamo Koba aqa wau ojeqnum. ¹¹ Deqa tamo bei na Timoti aqa ñam ugetaiq. Ariya Timoti a olo niŋgi uratŋgosim walwelqa laqnimqa niŋgi a silali qa aqaryaiyosib

lawo na suweiyib a olo ijoq bqas. A Kristen was qudei nan̄gi koba na ijoq bqab deqa e nan̄gi qa tariñoqnqai.

¹² Gago was Apolos a endi unu. E a qa nin̄gi sain̄git quiy. E bati gargekoba sin̄gila na Apolos minjoqnem, “Gago Kristen was qudei nan̄gi Korin Kristen nan̄goq giloq̄nib ni nan̄gi daurnjrsim gile.” Onaqa a gilqa uratoqnej. Bunuqna a nun̄goq bqa-jqa bati kereamqa a nun̄goq bqas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³ Ariya ijo was, nin̄gi geregere ŋam atoqniy. Osib sin̄gila na tigeloq̄nsib Yesus qa nun̄go areqalo sin̄gilatoqniy. Nin̄gi gulbe bei qa ulaaib. Nin̄gi sin̄gila na soqniy. ¹⁴ Osib nin̄gi kumbra bei yqa maroq̄nsib qalaqalaiyo kumbra na yoqniy.

¹⁵ Tamo kalil Akaia sawaq di unub qaji nan̄gi are bulyosaisonabqa Stefanas aqa tal qujai nan̄gi namoqna are bulyeb. Stefanas aqa tal qujai nan̄gi Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi qa wauoq̄nsib unub. O ijo was nin̄gi di qalie. Deqa e nin̄gi sin̄gila na endegsi mern̄gwai. ¹⁶ Nin̄gi tamo deqaji nan̄go sorgomq̄ di geregere soqniy. Sosib tamo kalil Qotei aqa wau ojeq̄nub qaji nan̄go sorgomq̄ di dego soqniy.

¹⁷ Nun̄go ambleq̄ dena Stefanas na Fortunatus na Akaikus na nan̄gi qalub ijoq beb deqa e tulan̄ areboleboleibej. Nin̄gi kalil ijoq bqa keresai deqa nan̄gi kamba ijoq beb. ¹⁸ Bosib ijo are latet-beb. Nan̄gi nami nun̄go are dego latet̄ngoq̄neb. Deqa nin̄gi tamo deqaji nan̄gi qa tulan̄ arebolebolein̄goq̄neme.

¹⁹ Ariya tamo unğasari Esia sawaq endi Qotei qa loueqnub qaji nañgi na niñgi kaiyeiñgonub. Akwila Prisila wo nañgi aiyel dego niñgi qa tulan areboleboleinjreqnu deqa nañgi Tamo Koba aqa ñam na niñgi kaiyeiñgonub. Tamo unğasari kalil nañgo aiyel talq di Qotei qa loueqnub qaji nañgi dego niñgi kaiyeiñgonub. ²⁰ Kristen was kalil qure endia unub qaji nañgi na dego niñgi kaiyeiñgonub. Ariya niñgi na nuñgo Kristen was nañgi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nañgi yeqnub.

²¹ E Pol. E ijo segi bañ na kaiye anjam endi neñgreñyosim nuñgoq qarinyonum.

²² E ijo anjam getentqai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus qalaqalaiyqasai di Qotei na kamba tamo di qoreiyosim ñolawotqas. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³ Tamo Koba Yesus a niñgi qa are boleyeme.

²⁴ E Kristus Yesus aqa ñam na niñgi kalil qalaqalaiñgeqnum. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585